

Eberhard Wobisch (str. 147–161)

Waldviertelský odpor proti skládce jaderného odpadu

Jak vše začalo

Když na jaře roku 1977 vešlo ve známost, že jedna tajná studie Státního geologického ústavu vyhodnotila Waldviertel jako „nejvhodnější“ - ochota zemského hejtmána Burgenlandu Theodora Keryho ke skladování jaderného odpadu se kvůli nevhodné geologii projevila jako bluf - procitli jsme.

Ne, že bychom předtím byli spali, ale zabránit Zwentendorfu nám do té doby připadalo utopické.

Když ale tajná studie vykazala „neobydlenou lesní oblast u Göpfritzu an der Wild pro její geotechnickou stabilitu a nosnost“ jako mimořádně vhodnou pro podzemní, nadzemní nebo kombinované úložiště odpadu“, začali jsme být aktivní a bdělí, a to podzemně, nadzemně a kombinovaně.

Kdo jsme byli „my“? Nyní po 29 letech není vůbec lehké vybavit si hrdiny prvních okamžiků. Necht' nám proto vážený čtenář laskavě odpustí případné přehlédnutí. Vzpomínám si na Franze Haubenbergera (Lengenfeld), Petera Kastnera (Zwettl), Franze Schustera (Groß Pertholz), Waltera Crammera (Neupölla), Antona Krause, Johanna Weixlbergera, Wolfganga Maistera (Allensteig), Gerharda Büchelmana, Heinricha Stangla, Josefa Schwaba, Rolanda Meingasta (Horn), Franze Breitenедера (Gmünd), Josefa Schrefela (Gerweis), Josefa Pointstingla (Hörmanns), Erwina Jurrazcoviche (Mörtersdorf), Thomase Kainze, Eberharda Wobische (Waidhofen an der Thaya).

Zcela záměrně tak byly zastoupeny všechny čtyři okresy horního Waldviertelu a kromě toho všechny tři tradiční politické

Eberhard Wobisch (S. 147-161)

Waldviertler Widerstand gegen Atommülldeponie

Wie alles begann

Als im Frühjahr 1977 bekannt wurde, dass eine Geheimstudie der geologischen Bundesanstalt das Waldviertel als „am besten“ geeignet einstuft – Burgenlands Landeshauptmann Theodor Kerys Atommülllager-Bereitschaft hatte sich mangels geeigneter Geologie als Bluff erwiesen -, wurden wir wach.

Nicht dass wir vorher geschlafen hätten, aber Zwentendorf zu verhindern schien uns bis dahin utopisch. Als aber die Geheimstudie das „unbesiedelte Waldgebiet“ bei Göpfritz an der Wild auf Grund der geotechnischen Standfestigkeit und Tragfähigkeit“ als außerordentlich geeignet für „unterirdische, oberirdische oder kombinierte Mülllager“ auswies, da wurden wir aktiv und munter und zwar unterirdisch, oberirdisch und kombiniert.

Wer waren „wir“? Es ist gar nicht so leicht, jetzt nach 29 Jahren sich die Recken der ersten Stunden in Erinnerung zu rufen. Der geneigte Leser möge daher ein allfälliges Übersehen gütig verzeihen. Ich erinnere mich an Franz Haubenberger (Lengenfeld), Peter Kastner (Zwettl), Franz Schuster (Groß Pertholz), Walter Crammer (Neupölla), Anton Kraus, Johann Weixlberger, Wolfgang Maister (Allensteig), Gerhard Büchelmann, Heinrich Stangl, Josef Schwab, Roland Meingast (Horn), Franz Breiteneder (Gmünd), Josef Schrefel (Gerweis), Josef Pointstingl (Hörmanns), Erwin Jurrazcovich (Mörtersdorf), Thomas Kainz, Eberhard Wobisch (Waidhofen an der Thaya).

Es waren also ganz bewusst alle vier Bezirke des oberen Waldviertels vertreten und außerdem alle drei traditionellen

strany (SPÖ, ÖVP, FPÖ). Zelení, nacházející se ve stavu zrodu – tehdy ještě skutečně zelení – byli zastoupeni váženou dámou Fredou Meissner-Blau, která nás stejně laskavě jako chvályhodně podporovala.

Rychle byl založen spolek a samozřejmě řádně přihlášen u příslušného úřadu a „Jelení salonek“ (Hirschenstüberl) u Leutmezera v Allensteigu, který už také dávno neexistuje, ustanoven jako „lokál spolku“.

Osvěta je nutná!

První kroky byly namáhavé – jak bychom měli své spoluobčany přesvědčit o hrozícím nebezpečí jaderného úložiště? Dr. Peter Weish, radiální biolog na Boltzmannově institutu, nám v restauraci Feiler v Drosendorfu podal první informace. Erwin Jurrazcovich navrhl náš transparent v podobě ruky „Jaderný odpad, NE děkuji“. Josef Schwab zorganizoval přednášku s diapozitivy a my jsme kočovali zemí jako před léty putovní kina.

Vykřičeni jako „levičáci“ (většina z nás ale byli konzervativní funkcionáři ÖVP), zatracování jako „ničitelé strojů“ („Bez Zwentendorfu se musíme holit zase namokro“) jsme často museli trpělivě čekat přede dveřmi, třeba dokud Spolek strážců přírody v Hei- (asi – myšleno v Heidenreichsteinu, pozn. B. R.) ... nerozhodl státotvornou otázku, jakou barvu by v budoucnu měly mít kravaty spolku, teprve potom jsme mohli začít se svým referátem!

První úspěchy

Naše osvětové a přednáškové aktivity začaly pomalu přinášet ovoce. První obecní

politischen Parteien (SPÖ, ÖVP, FPÖ). Die im statu nascendi befindlichen Grünen – damals noch wirklich grün – wurden von der Grande Dame Freda Meissner-Blau, die uns gleichermaßen liebenswürdiger wie dankenswerterweise oft im Waldviertel unterstützte, vertreten.

Rasch war der Verein gegründet, selbstverständlich ordentlich bei der Vereinsbehörde angemeldet und das Hirschenstüberl beim Leutmezer in Allensteig – gibt es auch längst nicht mehr – als „Vereinslokal“ fixiert.

Aufklärung tut Not!

Mühsam waren die ersten Schritte – wie sollten wir unsere Mitbürger von der drohenden Gefahr eines Atommülllagers überzeugen? Dr. Peter Weish – Strahlenbiologe am Boltzmann-Institut – gab uns im Gasthaus Feiler in Drosendorf die ersten Informationen. Erwin Jurrazcovich entwarf unsere „Atommüll-Nein-Danke“-Hand. Josef Schwab organisierte einen Diavortrag und wir tingelten, wie vor Jahren die Wanderkinos, durchs Land.

Als „Linke“ verschrien (der überwiegende Teil von uns waren aber konservative ÖVP-Funktionäre), als Maschinenstürmer verteufelt („Ohne Zwentendorf müssen wir uns wieder nass rasieren“) mussten wir oft geduldig vor der Tür warten, etwa bis der Naturwachtverein in Hei- (evt. Heidenreichstein gemeint??, Anm. B.R.) die staatstragende Frage entschieden hatte, welche Farbe künftig die Vereinskrawatten haben sollten, erst dann durften wir mit unserem Vortrag beginnen!

Erste Erfolge

Unsere Aufklärungs- und Vortragstätigkeiten begannen schön

zastupitelstva začala přijímat usnesení proti úložišti jaderného odpadu ve Waldviertelu – starostové vedeni panem Biegelbauerem ve Zwettlu začali pozorně naslouchat, velmi nás podporovala tiskárna Buschek ve Waidhofenu an der Thaya, stále více občanů se aktivně podílelo na „obranném boji“.

12. června 1977: Zwentendorfská Demontrace

Člověk se sám divil, jak rychle mu ze rtů plynuly ne tak běžné výrazy jako „demontrace“, „nálepka“, „informační stánek“, „protestní shromáždění“ atd. Protože k řádné demonstraci patří i transparenty, byly tyto vyrobeny. K tomuto účelu se musela obětovat prostěradla. Skládaly se rýmy a náš „umělecký vedoucí“ Christl Kainz začal malovat

V onu žhavou červnovou neděli jsme tedy jeli do Zwentendorfu. Tři autobusy plné lidí z Waldviertelu, pestrá skupina všech věkových kategorií a původu.

Hudební skupina „Motýlí“ (Schmetterlinge) nás přivítala na přívěsu traktoru „Zwentendorfskou písní“, po které herec Burgtheatru Richard Eybner, jistě už starší než 80 let, pronesl plamennou řeč.

Ale když jsme na rudých vlajkách radikálních marxistů viděli také ještě srp a kladivo, přece jen toho na nás bylo moc. „Buď vlajky zmizí, nebo jedeme zase domů“, zněl jednomyslně náš hlas.

Ale zde jsme podcenili organizačního genia levice, ejhle, srp a kladivo byly odnímatelné, akceptovali jsme nyní už pouze rudé prapory a zařadili jsme se do dlouhého šiku k plotu jaderné elektrárny.

langsam Früchte zu tragen. Die ersten Gemeinderäte begannen Resolutionen gegen ein Atommülllager im Waldviertel zu beschließen – die Bürgermeister, federführend Biegelbauer in Zwettl, begannen hellhörig zu werden, die Druckerei Buschek in Waidhofen an der Thaya unterstützte uns ganz massiv, immer mehr Bürger beteiligten sich aktiv am „Abwehrkampf“.

12. Juni 1977: Zwentendorf-Demo

Man wunderte sich selbst, wie rasch einem bisher nicht so gebräuchliche Vokabel wie „Demo“, „Sticker“, „Info-Stand“, „Protestkundgebung“, etc. über die Lippen kamen. Da zu einer ordentlichen Demo auch Transparente gehören, wurden diese angefertigt. Leintücher mussten dran glauben. Reime wurden geschmiedet und unsere „Art-Directrice“ Christl Kainz malte drauf los.

So fuhren wir an jenem glutheißen Juni-Sonntag gen Zwentendorf. Drei Busse voll Waldviertler, eine bunte Truppe jeglichen Alters und jeglicher Herkunft.

Die „Schmetterlinge“ begrüßten uns auf einem Traktoranhänger mit dem „Zwentendorf-Lied“, anschließend hielt Burgschauspieler Richard Eybner, sicher schon über 80 Jahre alt, eine zündende Rede.

Als wir jedoch auf den roten Fahnen der radikalen Marxisten auch noch Hammer und Sichel sahen, war uns das doch zuviel. „Entweder die Fahnen verschwinden, oder wir fahren wieder heim“, war einhellig unser Tenor.

Aber da hatten wir das Organisationsgenie der Linken unterschätzt, siehe da, Hammer und Sichel waren abnehmbar, die „nur mehr“ roten Fahnen wurden von uns akzeptiert und wir reihten uns ein in den langen Zug zum Kraftwerkszaun.

Že často právě „levicovní“ byli prvními, kteří podporovali naše waldviertelské sedláky, oděné v „pocitivém“ (= teplém) svátečním obleku, také nesmí být zamlčeno.

Při zpáteční cestě jsme počkali u Naderera na Maissauerbergu na televizní reportáže o naší demonstraci, samozřejmě, že jsme při tom opět rozvinuli svoje transparenty. Byli bychom se toho také odvážili o tři měsíce dříve?

25. června 1977: Demontrace traktorů v Allensteigu

Věděli jsme, že 5. července byli starostové pozváni (předvoláni?) k doktoru Kreiskymu, a tak jsme museli podpořit naše starosty při objasnění otázky: „Chtějí obyvatelé Waldviertelu jaderný odpad, nebo ho nechtějí?“ V naší pracovní skupině jsme se proto rozhodli uspořádat velkou akci v sobotu 25. června 1977 v Allensteigu. Protože by úložiště jaderného odpadu nejhůře postihla sedláky („Můžeme se odstěhovat, ale svá pole si s sebou vzít nemůžeme!“, „Nikdo si nekoupí brambory ze zamořeného regiónu!“), byl naplánován příjezd konvoje traktorů.

Hned na úvod - úspěch byl obrovský. Z očekávané „skvělé tisícovky lidí a 50 traktorů“ bylo nakonec 3.000 demonstrantů a více než 200 traktorů.

Svatý Petr musí být odpůrcem jaderného odpadu – zase jednou nám počasí vyšlo. Shromaždiště byla u vjezdů do města. Měli jsme připravené plakáty a nálepky pro asi 50 traktorů, se kterými jsme počítali.

Věřili jsme, že traktoristy dokážeme oslovit vyvěšováním plakátů na „sběrnách mléka“ a u dveří tehdy ještě běžných „sdílených chladíren“. Vždyť mobilní telefon, SMS a e-mail ještě nebyly vynalezeny.

Dass oft gerade die „Linken“ die ersten waren, die unseren im „guten“ (=warmen) Sonntagsstaat marschierenden Waldviertlern beistanden, darf aber auch nicht verschwiegen werden. Beim Heimfahren warteten wir beim Naderer am Maissauerberg auf die Fernsehberichte über unsere Demo, dass wir dabei wieder unsere Transparente aufstellten, war selbstverständlich. Ob wir uns das drei Monate früher auch getraut hätten?

25. Juni 1977: Die Traktor-Demo in Allensteig

Wir wussten, dass am 5. Juli die Bürgermeister zu Dr. Kreisky (vor?) geladen waren, wir mussten also unsere Bürgermeister unterstützen bei der Klärung der Frage: „Wollen die Waldviertler den Atommüll, oder wollen sie ihn nicht?“ Wir beschlossen daher im Arbeitskreis eine Großveranstaltung für Samstag, den 25. Juni 1977 in Allensteig. Da ja die bäuerliche Bevölkerung von einem Atommülllager am ärgsten betroffen gewesen wäre („Wir können fortziehen, aber du kannst deine Äcker nicht mitnehmen!“, „Niemand kauft Kartoffel aus dem Atommüllviertel!“), wurde ein Traktorenaufmarsch geplant.

Gleich vorweg, der Erfolg war gigantisch. Aus dem erhofften „1.000 Personen und 50 Traktoren wären toll“, wurden 3.000 Demonstranten und weit über 200 Traktoren.

Der Wettergott meinte es – er muss ein Atommüllgegner sein – wieder einmal gut mit uns. An den Stadteinfahrten waren die Sammelpunkte. Wir hatten Plakate und Aufkleber für die erhofften rund 50 Traktoren vorbereitet. Die glaubten wir durch Anschläge am „Milchbankerl“ und bei den Türen der damals noch üblichen „Gemeinschafts-Kühlanlagen“ zu erreichen. Handy, SMS und E-Mail waren ja noch nicht erfunden.

Ale to jsme podcenili našeho člena představenstva Johanna Weixlbergera, předsedu Agrární komory v Allensteigu. Zmobilizoval své kolegy zemědělce. Hansovi bylo zcela jedno, jestli se to zalíbí „vyšším místům“, nebo ne. Tento rovný a čestný muž se těšil plné důvěře svých kolegů.

Stal se mimochodem nejslavnějším rakouským „všivákem“, když ho, téměř šedesátiletého, a další „předvolané“, spolkový kancléř vykázal ze dveří se slovy „Se všiváky se nebavím“.

Podání ruky od Hanse Weixlbergera platilo víc než všechny smlouvy. Tak došlo k tomu, že konvoj traktorů, které ve skupinách přijížděly ze svých vesnic, předčil všechna očekávání. Náš „demonstrační materiál“ byl již dávno spotřebován a stále ještě přicházela hlášení: „Odtamtud a odtamtud přijíždí ještě mnoho dalších“. Za zvuku hudby spolku Carl-Michael-Ziehrera z Zwettlu a městské kapely z Allensteigu jsme uspořádali hvězdicový pochod do Allensteigu. I když jsme s traktory najížděli v řadě po třech, musela poslední skupina, bylo jich 40 z Neupölly, čekat před městem.

Toto čekání bylo na konci shromáždění odměněno čestnou přehlídkou, přičemž více než 3.000 přítomných hlasitě tleskalo.

Moderování se ujal Anton Kraus, náš předseda Dr. Franz Haubenberger zahájil pořadí řečníků. Se slavnostním projevem vystoupili starosta Erich Schaffarik, jako hostitel v Allensteigu, a starosta Biegelbauer z Zwettlu, kteří se vehementně vyslovili proti plánovanému úložišti jaderného odpadu.

Mluvčí našeho spolku Josef Schwab spustil zprudka a ohromně zvedl náladu, mimo jiné i proto, že v publiku viděl všechny poslance Národní rady a poslance Zemského sněmu Waldviertelu.

Aber da hatten wir unser Vorstandsmitglied Johann Weixlberger, Obmann der Bauernkammer Allensteig, unterschätzt. Er hatte seine Bauernkollegen mobilisiert. Dem Hans war es völlig egal, ob das „höheren Orts“ goutiert wurde oder nicht, dieser aufrechte und ehrliche Mann genoss bei seinen Kollegen volles Vertrauen. Er wurde übrigens zum berühmtesten „Lausbuben“ Österreichs, als ihm, dem knapp 60-Jährigen, und anderen Vorsprechenden der Bundeskanzler mit den Worten „Mit Lausbuben spreche ich nicht“ die Tür wies.

Ein Handschlag von Hans Weixlberger galt mehr als alle Verträge. So kam es, dass der Zug der Traktoren, die gruppenweise aus ihren Ortschaften anrückten, alle Erwartungen übertraf. Längst war unser „Demomaterial“ verbraucht und immer noch kamen die Meldungen: „Von dort und dort kommen auch noch viele“. Mit klingendem Spiel des Musikvereines Carl-Michael-Ziehrer aus Zwettl und der Stadtkapelle Allensteig zogen wir sternförmig in Allensteig ein, obwohl wir die Traktoren in Dreier-Reihe aufzogen, musste die letzte Gruppe, es waren 40 aus Neupölla, vor der Stadt warten. Dieses Warten wurde mit einem Ehrendefilee am Ende der Kundgebung belohnt, wobei die mehr als 3.000 Zuhörer heftigst applaudierten.

Anton Kraus übernahm die Moderation, unser Obmann Dr. Franz Haubenberger eröffnete die Rednerliste. Als Festredner fungierten Bürgermeister Erich Schaffarik, als Allensteiger Hausherr und Bürgermeister Biegelbauer aus Zwettl, die sich vehement gegen die geplante Atom Mülllagerung aussprachen.

Unser Vereinssprecher Josef Schwab zog heftig vom Leder und heizte die Stimmung gewaltig an, nicht zuletzt, da er sämtliche Nationalratsabgeordnete und Landtagsmitglieder des Waldviertels im Publikum sah.

Slib vyřídit kancléři názor obyvatel Waldviertelu při schůzce starostů se setkal s obrovským souhlasem a byl opakovaně vyjádřen zvláštním potleskem.

Když se na závěr společně zpívala Waldviertelská píseň („hymna regionu“), objevily se v mnohých očích slzy.

1. července 1977: Tajná schůzka a stříbrňáky

Bylo všeobecně známo, že 5. července byli všichni starostové Waldviertelu pozváni ke spolkovému kancléři Dr. Kreiskymu.

Ale že již 1. července měli starostové SPÖ, posílání o waldviertelské poslance Národní rady SPÖ, členy Zemské vlády SPÖ a poslance Zemského parlamentu SP museli předstoupit před samotného předsedu strany, se vědělo jen interně v SPÖ.

Jestli chtěl být spolkový kancléř svými stranickými kolegy informován o náladě ve Waldviertelu, nebo chtěl nabídnout členům své strany jako prvním šanci zpravit obyvatele Waldviertelu o plánovaném „Vezmeš-li jaderný odpad – dostaneš od Kreiskyho miliardu“, historie zamlčuje.

Faktem je, že se příběh o Jidášovi neopakoval. Obyvatelé Waldviertelu nechtěli prodat svou vlast za miliardu šilinků. Naopak; mnozí, kteří dosud ještě pochybovali, si pomysleli: „Jestli to má pro Kreiskyho hodnotu miliardy, musí to být mimořádné svinstvo.“

5. července 1977: starosta Waldviertelu u Dr. Kreiskyho

Druhé setkání se starosty rozzlobilo „patriarchu“ Kreiskyho ještě mnohem více

Das Versprechen, dem Bundeskanzler beim Bürgermeistertreffen die Meinung der Waldviertler zu übermitteln, stieß auf größte Zustimmung und wurde immer wieder mit Sonderapplaus akklamiert.

Als zum Schluss gemeinsam das Waldviertellied gesungen wurde, blieben nicht viele Augen trocken.

1. Juli 1977: Geheimtreffen und Silberlinge

Dass am 5. Juli alle Waldviertler Bürgermeister zu Bundeskanzler Dr. Kreisky geladen waren, war allgemein bekannt. Dass aber schon am 1. Juli die SPÖ-Bürgermeister verstärkt durch die Waldviertler SPÖ-Nationalratsabgeordneten, die SPÖ-Landesregierungsmitglieder und die SPÖ-Landtagsabgeordneten beim großen Parteivorsitzenden vorzusprechen hatten, war nur SPÖ-intern bekannt.

Ob der Bundeskanzler von seinen Genossen einen Stimmungsbericht aus dem Waldviertel haben wollte, oder seinen Parteigängern als ersten die Chance bieten wollte, die Waldviertler über die geplante „Nimmst du Atommüll – kriegst du Kreisky-Milliarde“ zu informieren, verschweigt die Historie.

Fakt ist, die Judas-Story hat sich nicht wiederholt. Die Waldviertler wollten ihre Heimat nicht für eine Milliarde Schilling verkaufen. Im Gegenteil; viele, die bisher noch zweifelten, meinten: „Wenn das dem Kreisky eine Milliarde wert ist, muss das ein besonderer Dreck sein.“

5. Juli 1977: Waldviertler Bürgermeister bei Dr. Kreisky

Die zweite Bürgermeistervorsprache war für Altvater Kreisky noch weit mehr Grant

než soudružská návštěva čtyři dny předtím. Posílení Černými (lidovci, ÖVP), zemským hejtnanem Maurerem a náměstkem zemského hejtmána Ludwigem a Rudými (SPÖ), náměstkem hejtmána Czettelem a krajským radním Körnerem se v 11:00 dostavili starostové Waldviertelu pod vedením poslance Romedera, starosty ve Schweiggersu, starosty Biegelbauera (Zwettl) a starosty Schaffarika (Allensteig) ke spolkovému kancléři.

Věcná diskuse byla jen krátká, obavy obyvatel byly předneseny, bylo vysloveno, že miliarda by byla akceptována nanejvýš jako „financování prvotřídního pohřbu tohoto projektu“ (starosta Winkelhofer ze Schwarzenau). Navzájem si skákali do řeči a emoce sílily.

Ani rajska hudba („Nejlépe se hodí waldviertelská žula“, „Zakrátko se budou mezinárodní společnosti rvát o jaderný odpad“) linoucí se z úst Dr. Staudingera (ředitel Zwentendorfu) a Dr. Janiceka (plánování jaderné elektrárny) nemohla naše starosty přesvědčit. Tím méně, když prof. Grün (Seibersdorf) nechal kolovat kostku mírně aktivního jaderného odpadu se slovy: „Nedejte se zmást samozvanými odborníky, na celém světě v současné době pracuje kolem 80.000 akademiků ve 195 jaderných elektrárnách, to také nejsou žádní idioti“.

Naši starostové po tajném plánování, tajných vrtech a tajných dohodách o tajných miliardách úplně ztratili důvěru ve vědu. Mezi zemským hejtnanem Maurerem a spolkovým kancléřem Kreiskym došlo k prudké hádce, když Maurer nabídku miliardy odsoudil: „To není morální - materiálními nabídkami rozhodnout jinak neřešitelný problém.“

Na závěr Kreisky uvedl, že se Rakousko bude sotva moci vzdát jaderné energie, pokud se nechce stát „zaostalým sousedem“ moderních průmyslových zemí.

erzeugend, als die Genossensvisite vier Tage vorher. Verstärkt durch die Schwarzen, Landeshauptmann Maurer und Landeshauptmann-Stellvertreter Ludwig, und die Roten, Landeshauptmann-Stellvertreter Czettel und Landesrat Körner, sprachen die Waldviertler Bürgermeister unter Führung von Abgeordneten Romeder, Bürgermeister in Schweiggers, Bürgermeister Biegelbauer (Zwettl) und Bürgermeister Schaffarik (Allensteig) um 11:00 Uhr beim Bundeskanzler vor. Nur kurz war die sachliche Diskussion, die Sorgen der Bevölkerung wurden vorgebracht, die Milliarde höchstens als „Finanzierung eines Begräbnisses erster Klasse“ (Bürgermeister Winkelhofer aus Schwarzenau) angesprochen. Man fiel sich gegenseitig ins Wort, und die Emotionen gingen hoch.

Auch die von Dr. Staudinger (Zwentendorf-Direktor) und Dr. Janicek (Kernkraftwerksplanung) angetönten Schalmeyenklänge („Waldviertler Granit bestes geeignet“, „In Kürze werden sich internationale Firmen um den Atommüll raufen“) konnten unsere Bürgermeister nicht überzeugen. Noch weniger als Prof. Grün (Seibersdorf) einen Würfel mit leicht aktivem Atommüll herumreichte, mit den Worten: „Lassen Sie sich nicht von selbst ernannten Fachleuten irre machen, auf der ganzen Welt arbeiten derzeit rund 80.000 Akademiker in 195 Kernkraftwerken, das sind auch keine Idioten“.

Die Wissenschaftsgläubigkeit war unseren Bürgermeistern nach Geheimplanungen, Geheimbohrungen und Geheimabsprachen über Geheimmilliarden völlig abhanden gekommen. Zu einem heftigen Wortwechsel zwischen Landeshauptmann Maurer und Bundeskanzler Kreisky kam es, als Maurer das Milliardenangebot verurteilte: „Das ist nicht moralisch. Mit materiellen Angeboten will man ein sonst unlösbares Problem lösen.“ Kreisky erklärte abschließend, Österreich werde kaum auf den Atomstrom verzichten können, es sei denn, es wolle der „hinterwäldlerische

Kreisky dále uvedl: „Budeme si muset ještě promluvit se zemským hejtmanem a jeho lidmi.“

17. září 1977: Zemský hejtman Maurer zastaven

Náš člen představenstva Walter Crammer z Neupöllu, nazývaný „atomový Crammer“, měl podnětnou myšlenku. 17. září měl být v Neupöllu zemským hejtmanem vykonán slavnostní akt propůjčení obecního znaku.

To by byla příležitost. Krátce předtím v Německu zastavil dětský kočárek auto prezidenta německého Svazu zaměstnavatelů Martina Schleyera (1915-1977, za 2. světové války také delší dobu v Praze, pozn.B.R.), ten byl unesen a následně bohužel zavražděn.

Protože naše spolková činnost byla zamýšlena především také pro budoucí generace, rozhodli jsme se také jejich jménem poprosit zemského hejtmana o podporu, rovněž jsme chtěli osobní vůz zemského hejtmana zastavit kočárkem.

Jak řečeno, tak provedeno. 17. září 1977 byla nádherná podzimní neděle, čekali jsme nedočkavě s dětským kočárkem se sotva dvouletou holčičkou, pro zemského hejtmana byl připraven přípitek na uvítanou, atomový Crammer mával černo-červenozlatou, ne německou, nýbrž neupöllerskou vlajkou, nápadně nenápadní pánové (Stapo, rakouská státní policie, pozn. překl.) poletovali kolem nás. Se slovy „Šetřete si svůj fotomateriál, vždyť už jste nás fotili tak často“, jsme chtěli pomoci ozdravit finance Ministerstva vnitra. Jeden z přítomných četníků řekl svým kolegům: „To by se bývalo za Hitlera nestalo.“

Vtom se převálil přes kopec černý Mercedes zemského hejtmana, zjevně už

Nachbar“ moderner Industriestaaten werden. Kreisky weiters: „Mit dem Herrn Landeshauptmann und seinen Herren werden wir noch reden müssen“.

17. September 1977: Landeshauptmann Maurer gestoppt

Unser Vorstandsmitglied Walter Crammer aus Neupölla vulgo „Atom-Crammer“ hatte die zündende Idee. Am 17. September sollte in Neupölla die Marktwappenverleihung durch Landeshauptmann Maurer erfolgen.

Das wäre die Gelegenheit. Kurz vorher war in Deutschland das Auto des Präsidenten des deutschen Arbeitgeberverbandes Martin Schleyer (1915-1977, im 2. Weltkrieg als SS-Mann auch länger in Prag tätig gewesen, Anm.B.R.) durch einen Kinderwagen gestoppt, dieser entführt und dann leider ermordet worden. Da unsere Vereinsaktivität ja vor allem auch für künftige Generationen gedacht war, beschlossen wir auch in deren Namen den Landeshauptmann um Unterstützung zu bitten; wir wollten ebenfalls mittels Kinderwagen den Landeshauptmann-PKW stoppen.

Gesagt, getan. Der 17. September 1977 war ein wunderschöner Herbstsonntag, wir waren samt Kinderwagen mit knapp zweijährigem Mädchen gestellt, ein Begrüßungsschluck für den Landeshauptmann vorbereitet, Atom-Crammer schwang die schwarz-rot-goldene – nicht deutsche, sondern neupöllerische – Fahne, die auffällig unauffälligen (Stapo) Herren umschwirrten uns. Mit den Worten, „Spart´s euer Fotomaterial, ihr habt uns ja eh schon so oft fotografiert“, wollten wir das Budget des Innenministeriums sanieren helfen. Einer der anwesenden Gendarmen sagte zu seinen Kollegen: „Unterm Hitler hätte es das nicht gegeben.“

Da kam der schwarze Landeshauptmann-Mercedes, offensichtlich durch Funk schon

varován vysílačkou. Stáli jsme od něj asi 300 metrů, kočárek postavený do silnice byl už zdaleka viditelný, atomový Crammer stojící uprostřed silnice mával vlajkou, nalévali jsme sklenky, policie fotila.

Mercedes zastavil, zemský hejtman vystoupil, kalhoty klasického dolnorakouského obleku Andreama Maurera se viditelně třásly.

Chvění okamžitě ustalo, jakmile jsme se sklenkou veltlínského v ruce hejtmana poprosili, aby se dále zasazoval proti ukládání jaderného odpadu ve Waldviertelu.

Náš otec vlasti – vzápětí opět dokonalý státník – nám to slibuje, připíjí s dětskou láhví s čajem té dvouleté v kočárku, sahá do levé kapsy saka a podává mladé dámě padesátišilinkovou stříbrnou minci.

S přáním všeho nejlepšího je akce asi po deseti minutách ukončena, zemský hejtman jede dál k propůjčení obecního znaku.

Zase jednou si myslíme, že jsme obětovali nedělní dopoledne pro naši dobrou věc, přítomní policisté to nemohou pochopit, možná některý od Černobylu uvažuje jinak.

26. října 1977: Pochod k náměstí Ballhausplatz

26. říjen 1977 – státní svátek – byl našimi zastřešujícími organizacemi určen jako den velké akce. Pochod přes ulici Ringstrasse k náměstí Ballhausplatz s audiencí u spolkového kancléře Kreiskyho.

Pro nás Waldviertler to znamenalo zorganizovat znovu autobusy a aktivisty, stanovit časy nástupů, autobusy odpovídajícím způsobem „vyštafírovat“, abychom mohli využít také cestu do Vídně k „reklamním účelům v naší věci“ a vydat se do Vídně s takovou časovou rezervou, aby

vorgewarnt, über die Kuppe, wir standen etwa 300 Meter entfernt, der Kinderwagen war schon von weitem sichtbar auf die Straße geschoben worden, Atom-Crammer schwang mitten auf der Straße stehend die Fahne, wir schenkten die Gläser ein, Stapo fotografierte, Mercedes blieb stehen, der Landeshauptmann stieg aus, die klassische Andreas Maurer Niederösterreicher-Anzughose zeigte heftige Zitterbewegungen.

Diese waren sofort vorbei, als wir mit dem Veltliner-Glas in der Hand den Herrn Landeshauptmann baten, weiter gegen die Atommüllagerung im Waldviertel einzutreten. Unser Landesvater – sofort wieder ganz Staatsmann – verspricht uns das, stößt mit dem Teeflascherl der Zweijährigen im Kinderwagen an, greift in die linke Rock-Tasche und überreicht der jungen Dame eine 50 Schilling-Silbermünze.

Mit allseits besten Wünschen ist nach circa zehn Minuten die Aktion beendet, der Landeshauptmann fährt weiter zur Marktwappen-Verleihung. Wir meinen wieder einmal, einen Sonntagvormittag für unsere gute Sache geopfert zu haben, die Stapo-Leute können das nicht verstehen, vielleicht denkt mancher seit Tschernobyl anders.

26. Oktober 1977: Der Marsch zum Ballhausplatz

Als Großaktionstag wurde der 26.10.1977 - der Nationalfeiertag – von unseren Dachorganisationen bestimmt. Ein Marsch über die Ringstraße zum Ballhausplatz mit Vorsprache bei Bundeskanzler Kreisky.

Für uns Waldviertler hieß das einmal mehr Busse und Aktivisten organisieren, Zusteigzeiten fixieren, Busse entsprechend „ausstaffieren“, um auch die Fahrt nach Wien für „Werbezwecke in unserer Sache“ zu nutzen und mit soviel Zeitreserve nach Wien zu starten, dass auch „zufällige“

nám „náhodné“ četnické kontroly nebo podobné akce nemohly zabránit dorazit včas.

Když jsme na shromaždišti zaparkovali naše waldviertelské autobusy a zeptali se řidičů, jak bychom se mohli po demonstraci setkat, spontánně prohlásili: „Jdeme s vámi, vždyť jde i o náš domov“. Tak jsme věděli, že práce posledních měsíců nebyla zbytečná.

Přesunuli jsme se z ulice Schottengasse na Okružní (na „Ring“) – proti nařízení dnešního jednosměrného provozu – když právě od votivního kostela odbíjelo dvanáct hodin. Samozřejmě jsme měli s sebou své transparenty proti jadernému odpadu, všichni jsme byli spíše „venkovsky oblečení“, předseda Peter Kastner s manželkou samozřejmě ve štyrském obleku a dirndlu, atomový Crammer v „jankeru“ (sako, součást wachauerského vinařského stejnokroje) s hráběmi a vidlemi na rameni.

S námi herec Burgtheatru Richard Eybner, přítel a podporovatel od samého začátku, a Rosa Müller, pravděpodobně jedna z nejlegendárnějších protiatomových bojovnic, jaká kdy existovala.

Když dozněl dvanáctý úder zvonu z věží votivního kostela, náš mluvčí zvolal přes megafon: „Právě odbila dvanáctá hodina, útok na jaderný odpad začíná.“

Rýmování bylo vůbec v těchto dnech velmi aktuální. Jeden z nejjadrnějších výroků na této demonstraci zůstává nezapomenutelný: „Zwentendorf když září na cukrovku, míří Kreisky jistě na Mallorcu.“

Tak jsme se dostali k úřadu Spolkového kancléřství na náměstí Ballhausplatz, vedle nás paní Elisabeth-Schmitz – manželka bývalého ministra financí –, téměř makabrózní, celá v černém se symbolickou dětskou rakvičkou na rameni.

Gendarmerie-Kontrollen oder ähnliche Aktionen uns am pünktlichen Eintreffen nicht hindern konnten.

Als wir am Sammelplatz unsere Waldviertler Busse abstellten und die Fahrer fragten, wie wir uns nach der Demo treffen könnten, erklärten diese spontan: „Wir gehen mit, es geht ja auch um unsere Heimat“. Da wussten wir, dass die Arbeit der letzten Monate nicht vergeblich war.

Wir zogen aus der Schottengasse auf den Ring – gegen die heutige Einbahnregelung – als es von der Votivkirche gerade zwölf Uhr schlug. Wir hatten selbstverständlich unsere Anti-Atommüll-Transparente mit, waren alle in eher „ländlicher Kleidung“ erschienen, Obmann Peter Kastner samt Gattin selbstverständlich im Steireranzug und Dirndl, Atom-Crammer im „Wachauerjanker“ mit Rechen und Gabel auf der Schulter.

Mit uns Burgschauspieler Richard Eybner, ein Freund und Unterstützer seit der ersten Stunde, und Rosa Müller, wohl eine der legendärsten Anti-Atom-Kämpferinnen, die es je gegeben hat.

Als der zwölfte Glockenschlag von den Votivkirchentürmen verklungen war, rief unser Sprecher durch das Megaphon: „Es schlug die Uhr grad zwölf vom Turm, wir blasen zum Atommüll-Sturm.“

Überhaupt war in jenen Tagen das Reimeschmieden hoch aktuell. Unvergesslich bleibt einer der stärksten Sager bei dieser Demo: „Strahlt Zwentendorf auf Zuckerrüben, sitzt Kreisky in Mallorca drüben.“

So gelangten wir zum Bundeskanzleramt am Ballhausplatz, neben uns Frau Elisabeth-Schmitz – Gattin des ehemaligen Finanzministers –, fast makaber, ganz in Schwarz mit einem symbolischen Kindersarg auf den Schultern.

Předseda naší Agrární komory Hans Weixlberger byl předurčen jít také ke spolkovému kancléři. Stejně tak krátká, jako nesmyslná návštěva mu dopomohla, jak již bylo zmíněno, k čestnému titulu „všivák“ z úst šéfa vlády.

Rok 1978

Když se v únoru 1978 starosta Zottl v Alberndorfu (Weinviertel) údajně vyjádřil, že si dokáže dobře představit jaderný odpad v Alberndorfu – zda to skutečně řekl, jsme my z pracovní skupiny Waldviertel nikdy nemohli ověřit –, rozhodli jsme se uspořádat informační akci v Haugsdorfu.

Téma bylo očividně žhavé, protože naše akce byla hojně navštívena. Jak jsme se později doslechli, byl starosta Zottl vystaven masivnímu telefonickému teroru, dokonce prý došlo k výhrůžkám smrtí, takže četnictvo nabídlo ochranný doprovod.

Dále jsme se snažili pomocí naší osvětové práce poukázat na jaderná nebezpečí, ale všimli jsme si, že zastánci byli stále aktivnější. Personál Energetické společnosti NEWAG – nebo už to byli zaměstnanci EVN – se musel Zwentendorfu rázně zastat. Tento nátlak shora způsobil, že se ne jeden stal odpůrcem jaderné energie.

Byla to doba, kdy se sice nedostal žádný průpis „tajných dokumentů“, ale použitý modrý kopírák. Stačilo ho podržet proti světlu a zpráva se dala snadno rozluštit.

Byla to doba, kdy nám firma předsedy Kastnera poskytla vlastního zmocněnce pro pracovní skupinu, kdy pro nás tiskárna Buschek ve Waidhofenu an der Thaya

Unser Bauernkammer-Obmann Hans Weixlberger war bestimmt, mit zum Bundeskanzler zu gehen. Der gleichermaßen kurze, wie sinnlose Besuch verhalf ihm, wie schon erwähnt, zum regierungs-cheflichen Ehrentitel „Lausub“.

Das Jahr 1978

Als im Februar 1978 Bürgermeister Zottl in Alberndorf (Weinviertel) angeblich zum Ausdruck brachte, er könne sich den Atommüll in Alberndorf durchaus vorstellen – ob er das tatsächlich jemals so sagte, konnten wir vom Arbeitskreis Waldviertel niemals überprüfen – beschlossen wir in Haugsdorf eine Infoveranstaltung zu machen. Das Thema war offensichtlich schon sehr heiß, denn unsere Veranstaltung war bestens besucht. Wie wir später hörten, war Bürgermeister Zottl einem massiven Telefonterror ausgesetzt, ja es soll sogar zu Morddrohungen gekommen sein, sodass von der Gendarmerie ein Begleitschutz angeboten wurde.

Wir versuchten weiter, mit unserer Aufklärungsarbeit auf die Atomgefahren hinzuweisen, bemerkten aber, dass die Befürworter immer aktiver wurden. Die NEWAG – oder waren es schon EVN-Mitarbeiter – mussten heftig für Zwentendorf eintreten. Dieser Zwang von oben hatte so manchen zum Atomgegner gemacht.

Es war die Zeit, wo man von „Geheimdokumenten“ zwar keinen Durchschlag, aber das verwendete Blaupapier erhielt. Man musste es nur gegen das Licht halten, dann war die Message leicht zu entziffern.

Es war die Zeit, wo die „Obmann-Firma“ Kastner uns einen eigenen Arbeitskreis-Bbeauftragten zu Verfügung stellte, wo die Druckerei Buschek in Waidhofen an der

vyžebrała papír a my jsme do 3 hodin ráno pro celou oblast Waldviertel pro 96.000 domácností připravili informační letáky k expedici v balíčcích po 50 kusech, seřazených podle PSČ.

Byl červen 1978 a s ním přišlo takticky chytré oznámení, ať o atomové elektrárně Zwentendorf rozhodnou lidé.

Kreisky byl evidentně přesvědčen, že se podle průzkumů dvě třetiny pro a třetina proti už nezmění.

Zpočátku nás to odradilo. Jak bychom měli my, odpůrci jaderné energie, dosáhnout celorakouské většiny, ve srovnání s obrovskými peněžními prostředky, které byly použity ze zdrojů energetického hospodářství? Mohli jsme reagovat pouze dary a idealismem.

Ale nevzdali jsme se. Informace, informace a ještě jednou informace bylo naše heslo. Když Kreisky pohrozil rezignací, pokud prohraje, přineslo nám to v „černém“ Waldviertelu mnoho hlasů. „Abych se zbavil Kreiskyho, hlasuji také proti Zwentendorfu“, bylo nezdárka slýchat.

Tak přišel listopad 1978. V sobotu 4. listopadu v roce 1978 jsme plánovali jako poslední velkou akci protestní jízdu aut přes celý Waldviertel. S nejvýkonnějším reproduktorovým zařízením, jaké se dalo zapůjčit, jsme projeli s asi 30 auty celou zemí.

Mozartovo Requiem se nám zdálo být nejvhodnější pro vyjádření našeho protestu. V každé vesnici se z reproduktoru ozvalo „Hlasujme zítra NE“. Poslední tečkou byl opět Allensteig. Bylo pošmourné sobotní odpoledne, město bylo liduprázdné, nad vyvýšeninou Spitalsberg se hlasitě rozléhalo Mozartovo Requiem, naše nálada se mu velice podobala.

V neděli 5. listopadu 1978 jsme znovu zkontrolovali, jestli naše stojany na plakáty s NE přežily noc, obvolali jsme všechny

Thaya für uns Papier erbettelte und wir bis 3:00 Uhr früh einen Waldviertel-weiten Postwurf, das waren 96.000 Haushalte, in 50er Paketen nach Postleitzahl geordnet versandfertig machten.

So kam der Juni 1978 und die taktisch schlaue gemeinte Ankündigung, das Volk möge über das Atomkraftwerk Zwentendorf entscheiden. Kreisky war offensichtlich überzeugt, die laut Meinungsumfragen zwei Drittel dafür, ein Drittel dagegen, würden sich nicht mehr verändern.

Wir waren anfangs entmutigt. Wie sollten wir Atomgegner eine österreichweite Mehrheit erreichen, angesichts der massiven Geldmittel der E-Wirtschaft, die eingesetzt wurden? Wir konnten nur mit Spendengeld und Idealismus antworten.

Wir gaben aber nicht auf. Information, Information und nochmals Information war unsere Linie. Als Kreisky seinen Rücktritt bei einer Abstimmungs-niederlage androhte, brachte uns das im „schwarzen“ Waldviertel manche Stimme. „Um Kreisky loszuwerden, stimme ich auch gegen Zwentendorf“, hörte man gar nicht so selten.

So kam der November 1978. Am Samstag, den 4.11. 1978, planten wir als letzte Großveranstaltung eine Auto-Protestfahrt durch das gesamte Waldviertel. Mit der stärksten Lautsprecheranlage, die zu entleihen war, zogen wir mit circa 30 PKWs durchs Land. Das Mozart-Requiem schien uns am besten geeignet für unser Protestanliegen. In jeder Ortschaft gab es einen Lautsprecheranruf, morgen mit NEIN zu stimmen. Schlusspunkt war wieder einmal in Allensteig. Es war ein trüber Samstagnachmittag, die Stadt menschenleer, laut hallte das Mozart-Requiem über den Spitalsberg, Requiem-ähnlich war auch unsere Stimmung.

Am Sonntag, den 5.11.1978, kontrollierten wir nochmals, ob unsere Nein-Plakatständer die Nacht überlebt hatten,

možné známé, jejichž NE jsme si byli jisti, aby určitě nezapomněli na hlasování a setkali jsme se kolem 16:00 v kruzích aktivistů v různých obývacích pokojích.

Když Dr. Bruckmann oznámil v 17:00 první výsledky sčítání, byli jsme už optimističtější. Ani náznak o dvou třetinách ku jedné třetině. Jak se naše šance stále zvyšovaly, přicházelo k našim aktivistům stále více sympatizantů.

V jednom obývacím pokoji ve Waidhofenu an der Thaya bylo nyní více než 40 lidí, kteří byli tak hluční, že bylo nutné poprvé (a jenom jednou) nastavit na televizoru plnou hlasitost, jinak bychom snadno byli přeslechli těch 50,4 procenta. Radost byla nekonečná.

Mnozí plakali radostí, už jsme to doma nevydrželi: Táhli jsme městem a museli všem sdělit svou radost. Telefon drnčel nepřetržitě ještě i po půlnoci, gratulovali nám, byli jsme šťastni, že jsme dosáhli cíle.

O autorovi:

Eberhard Wobisch, prof. Dr.

Narozen v roce 1945. Vystudoval práva na Vídeňské univerzitě. Roku 1976 převzal otcovu kancelář daňového poradenství; do roku 2006 nezávislý daňový poradce. Od té doby v penzi.

**Překlad do češtiny:
Hana Jílková**

**Úprava:
Helga Grimmová
Bernhard Riepl**

riefen noch alle möglichen Bekannten an, deren NEIN uns sicher war, ja nicht auf die Abstimmung zu vergessen, und trafen uns gegen 16:00 Uhr zu Aktivistenrunden in den diversen Wohnzimmern.

Als Dr. Bruckmann um 17:00 Uhr die erste Hochrechnung verkündete, waren wir schon optimistischer. Keine Idee von zwei Drittel zu einem Drittel. Als unsere Chancen immer besser wurden, kamen auch immer mehr Sympathisanten zu unseren Aktivisten.

In einem Wohnzimmer in Waidhofen an der Thaya waren es inzwischen mehr als 40 Personen, die eine Lautstärke entwickelten, dass das erste (und einzige) Mal der Fernseher auf volle Lautstärke geschaltet werden musste, sonst hätten wir die 50,4 Prozent glatt überhört. Der Jubel war unendlich. Viele weinten vor Freude, wir hielten es zu Hause nicht mehr aus: Wir zogen durch die Stadt und mussten unsere Freude allen mitteilen. Bis nach Mitternacht kamen die Anrufe, man gratulierte uns, wir waren glücklich, das Ziel war erreicht.

Über den Autor:

Eberhard Wobisch, Prof. Dr.

Geboren 1945. Jusstudium an der Universität Wien. 1976 Übernahme der väterlichen Steuerberatungskanzlei; bis 2006 selbständiger Steuerberater. Seitdem Pensionist.